

HRVATSKI

Godina XVI, broj 28

13. srpnja 2006.

cijena 80 Ft

Slapovi Krke

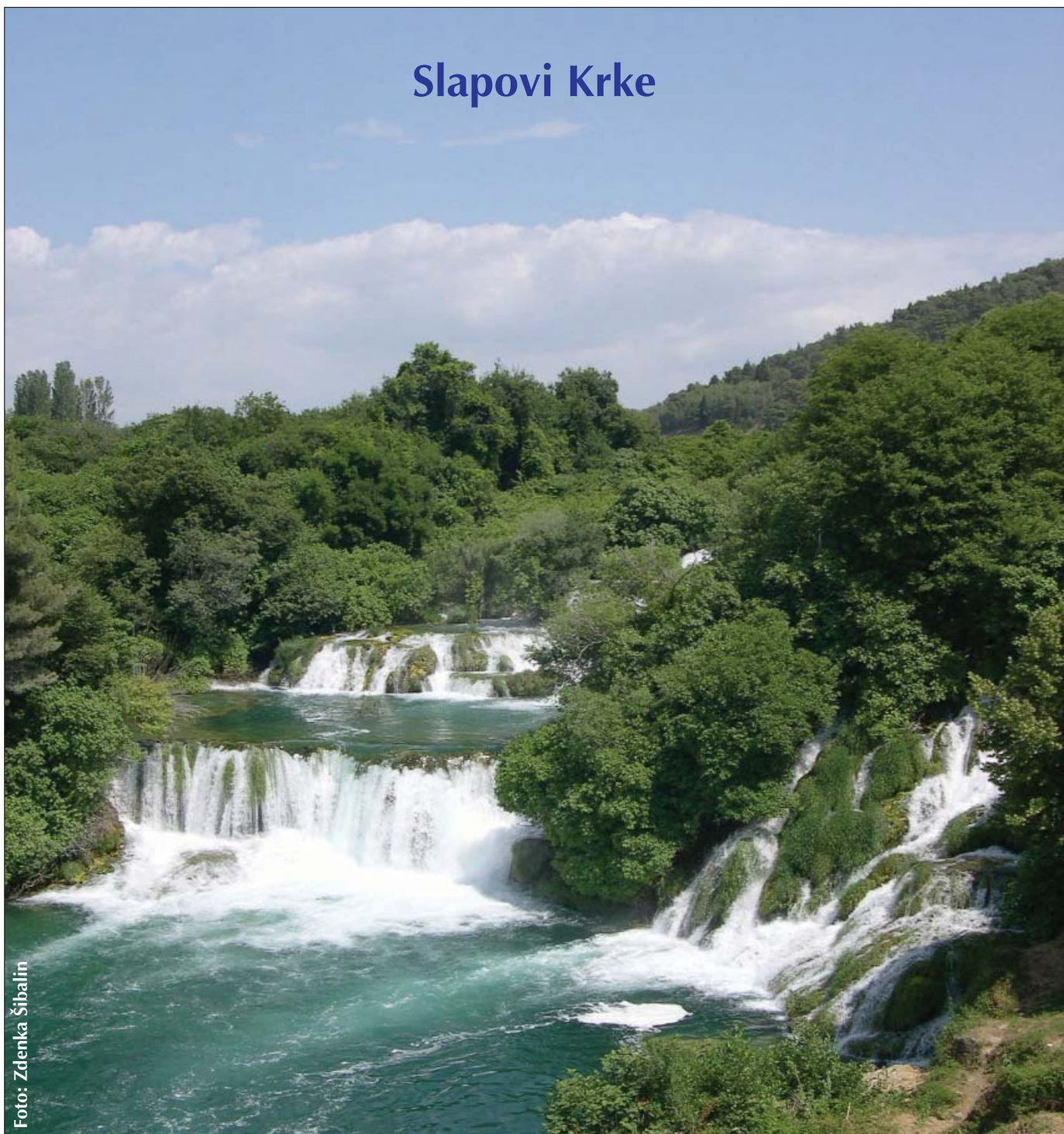

Foto: Zdenka Šibalin

Komentar

Možemo biti zadovoljni!?

Između napisanoga i objavljenoga u našem tjedniku do trenutka kada on dođe u vaše ruke, štovani čitatelji, prođe nekoliko dobrih dana. Naime, tjednik zatvaram u utorak, i toga dana navečer on je spreman za tiskanje. Ako je sve u redu, onda je on u vašim domovima istoga tjedna u petak. Ako ne ..., onda ga, na žalost, dobijete dosta kasno. Stoga i retke koje pišem ne znam kada ćete uspjeti pročitati. Možda će to biti tek onda kada će popisi birača za manjinske samouprave biti konačno zatvoreni. Oni se zatvaraju 15. srpnja u 16 sati. Ako se do toga roka niste upisali u njih, ne možete izaći na izbore za manjinske samouprave. Tjedan dana prije zatvaranja manjinskih biračkih popisa oko 107 tisuća mađarskih državljana upisalo se u njih. Najviše pripadnika ciganske manjine, oko 50 tisuća, zatim Nijemaca 26 tisuća, Slovaka oko devet tisuća, a onda dolazimo mi, Hrvati, sa 6244 upisana Hrvata birača u cijeloj državi. Mnogo ili malo, pitanje je koje svi skupa postavljamo ovih dana, a odgovori su uvijek: malo. Možemo se tješiti i s činjenicom kako je odaziv bio slab, recimo tek 30%? Po posljednjem popisu pučanstva 15 tisuća Hrvata živi u Mađarskoj, a neslužbene procjene pa i brojke s kojima politika barata jesu 90 tisuća Hrvata. Gdje je istina? Izlazak na birališta pravo je, ali ne i obveza. Ali pravo koje ima manjina, uvijek je za nju presudnije od prava koje ima većina. Bar ja tako mislim. Prvi znak pripadanja zajednici upravo je slobodno i javno izjašnjavanje o pripadnosti njoj, sudjelovanje u njezinu javnom i političkom životu, u radu njenih ustanova, škola, u gledanju kazališnih predstava, čitanju jedinoga tjednika, u govorenju materinskoga jezika. Zapravo i nova zakonska odredba ne ukida, niti može ukinuti, etnobiznis, jedan od razloga zbog kojih je forsirana i donijeta, ali može ojačati zajednicu i pokazati joj koliki je broj onih koji su aktivni i koji žele kreirati njezinu političku budućnost. Jer političar koji je aktivan i koji želi uzeti dio politiziranja u javnom životu manjine, potruditi će se da u svojoj sredini potakne potrebni, po mogućnosti što veći broj Hrvata za upis na birački popis. Za sada izgleda da je glavni grad Hrvata u Mađarskoj jedno selo, Petrovo Selo, s preko 406 upisanih Hrvata u biračkom popisu. Neka „jaka“ hrvatska središta neočekivano su zakazala (bar zasada, 10. srpnja). Je li hrvatska politička (a i civilna) elita u njima nema interesa za jaču aktivnost među biračima ili je ravnodušnost toliko uzela maha da trenutno broj upisanih u biračke popise ne dostiže ni 10% broja onih koji su se pri popisu pučanstva izjasnili kao Hrvati. Neki su postigli i iznad očekivanoga ... Za bilo kakve strateške poteze kasno je, datumi i rokovi su pri izmaku. Državna manjinska politika ocjenjuje ovih dana kako možemo biti zadovoljni dosadašnjim postignućima, prve najvažnije faze priprema za nastupajuće manjinske izbore, uzimajući pri tome u obzir prosjek i odaziv birača na mjesnim izborima (postotak izašlih na izbore). Antal Heizer kaže kako su manjine već sada brojem upisanih u biračke popise dostigle zadovoljavajuće omjere u odnosu na brojke pri popisu pučanstva iz 2001. godine. Više ćemo moći reći i napisati nakon 15. srpnja. Zasada nas je još uvijek malo, ispod očekivanoga.

Branka Pavić Blažetin

„Glasnikov tjedan“

Završena je svjetska nogometna fešta. Mjesec dana izvršnog nogometu, radosti i tuge, jer nije malen broj onih koji su nakon poraza njihovih ljubimaca odustali od daljnjeg navijanja za bilo koga. Žene su plakale za Figom i Ronaldinhom, a muževi su ustrajno punih mjesec dana bili u nogometnom žaru. I tome je došao kraj. Možemo polako početi planirati obiteljske poslove, izlete, odmora, obnove stana ...

Premda smo već dobro zakačili u ljeto, što nam potvrđuju i prave ljetne vrućine, te želja da se što prije nademo pokraj nekih hladnih, morskih, jezerskih ili riječnih voda, na stranicama našega tjednika još je uvijek puno školskih tema, jer su naša djeca bila u taborima, ili su u njima ili se tek spremaju otputovati. Prave se inventari prošle i planovi za nastupajuću školsku godinu, vrbuju se roditelji i djeca tamo gdje je još moguće, nastavnici se usavršavaju u matičnoj domovini, završen je i seminar Ministarstva obrazovanja u Petrčanima kraj Zadra. Radovi na zgradi pečušškoga školskog središta u punom su jeku, čini se da je pristigla i obećana potpora iz matične domovine. Kupuju se i dodatni prostori za proširenje zgrade pečušškoga Hrvatskoga kazališta, posredstvom grada

Zagreba koji je za tu namjenu izglasovao 160 tisuća eura, kazao nam je ovih vrućih ljetnih dana ravnatelj Hrvatskoga kazališta Antun Vidaković. Radi se na svim frontama, a tamo gdje ima aktivnosti, ne izostaju ni rezultati. I o tome možete čitati na našim stranicama. Matična domovina, Hrvatska matica iseljenika nudi niz sadržaja za polaznike njezinih brojnih ljetnih radionica i škola kojima, naravno, sudjeluju i Hrvati iz Mađarske. Sve je u znaku Hrvatskih svjetskih igara koje počinju 15. srpnja u Zadru i kojima sudjeluje i skupina Hrvata iz Mađarske. Nakon Igara slijedi Hrvatski svjetski kongres, također u Zadru, koji je ovoga mjeseca grad okupljanja iseljeničtva i dijaspore, Hrvata iz cijeloga svijeta. Svi putovi vode u Zadar, pa tako i naši. U Petrovu Selu još jednom je održana velebna dvodnevna hrvatska veselica, PETNO, puno zamisli, mnogo gostiju, obilje volje i mnoštvo Hrvata na jednome mjestu. „Petrovo Selo se predstavlja svojim grupama i prezentira pred svitom“, reče glavni organizator Andraš Handler. Etno-folk-pop i world glazba. Danijela Martinović u Petrovu Selu. U Gradišću ni ljeti nije dosadno.

Branka Pavić Blažetin

Ovako se je navijalo u Petrovom Selu na zadnji dan Svjetskoga nogometnoga prvenstva

BERLIN – Italija je četvrti put prvak svijeta u nogometu! U završnom ogledu u Berlinu Italija je nakon superpreciznog izvođenja jedanaesteraca pobijedila Francusku s 5 : 3, nakon što je 120 minuta regularne igre i produžetaka okončano s 1 : 1. Francuski tražičar bio je David Trezeguet, koji je pogodio vratnicu, dok je svih pet talijanskih izvođača bilo vrlo koncentrirano. Bila je to tek druga završnica u povijesti odlučena jedanaesticima, a u oba su sudjelovali Talijani.

Aktualno

Ocjena Ureda za nacionalne i etničke manjine o pripremama za manjinske samoupravne izbore

Predsjednik Ureda Antal Heizer ocjenjuje povoljnim tijek odvijanja manjinskih izbora u prvome razdoblju. Već sada se može zaključiti da će se u onim naseljima gdje žive aktivne narodnosne zajednice, tijekom jeseni zasigurno moći održati izbori za manjinske samouprave. Unatoč crnim prognozama i očekivanjima, broj dosada prijavljenih na manjinski birački spisak, uključujući i općenitu spremnost birača da izađu na izbore, već sada prelazi neke karakteristične podatke u svezi s manjinama, zabilježene tijekom popisa pučanstva iz 2001. godine.

Kao što je poznato, u listopadu 2006. manjinski će se izbori održati drukčije nego je to bilo do sada. Na izborima za manjinske samouprave mogu sudjelovati samo oni pripadnici nacionalnih i etničkih manjina s pravom izbora na mjesnim izborima koji do 15. srpnja kod mjesnog bilježnika pismeno zatraže prijam na popis manjinskih birača.

Ta je mogućnost otvorena od 1. lipnja ove godine. Predsjednik Ureda Antal Heizer odao je priznanje mjesnim bilježnicima za stručno obavljenu posao, te potporu koju su pružili mjesnim manjinskim zajednicama. O novom načinu izbora za manjinske samouprave, Ured za nacionalne i etničke manjine održao je stručne forume u više od stotinu

naselja, u svim županijama. U suradnji sa županijskim Uredima za javnu upravu, županijskim skupštinama i manjinskim udrugama, stvorena je mogućnost da se o pitanjima u svezi s manjinskim izborima upoznaju u što širem krugu. O tome je Ured obavještavao putem radija i televizije, u državnim medijima. Velik broj manjinskih samouprava i manjinskih civilnih udruga i ovih dana organizira forume radi što djelotvornijeg odaziva manjinskih birača na izborima. Smatra vrlo važnim da se do 15. srpnja ove godine dalje povećava broj prijavljenih na popis manjinskih birača, što pojedinim manjinskim zajednicama može ojačati ulogu koju imaju u danome mjestu.

Ured za nacionalne i etničke manjine i nadalje će dati svaku stručnu pomoć za što uspješnije izborne pripreme. Sve ono najvažnije što treba znati o manjinskim izborima može se naći na internetskoj adresi www.nekh.gov.hu. Na web-stranici Ureda mogu se naći sve daljnje adrese na kojima se neprekinuto obavještava o najvažnijim pitanjima oko manjinskih izbora.

U Budimpešti 1. srpnja 2006.

Odjel za tisak Ureda
za nacionalne i etničke manjine

BUDIMPEŠTA – U HDS-ov Ured, za 10. srpnja predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj Joso Ostrogonac sazvaio je zajednički sastanak Predsjedništva SHM-a i Savezova Izborno povjerenstva s Izbornim povjerenstvom Skupštine HDS-a.

Zbog opravdanih razloga sjednici nije nazočio predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj Joso Ostrogonac, pa je uloga predsjedatelja povjerenstva predsjedniku HDS-a Miji Karagiću. Jednoglasno je usvojen dnevni red u kojem je prva točka bila Manjinski izbori u listopadu 2006., a druga Ostala pitanja i prijedlozi.

Mijo Karagić je sjednicu ocijenio izuzetno važnom jer se približavamo roku do kada se trebamo upisati u hrvatske biračke popise, ako želimo sudjelovati manjinskim izborima, izabrati manjinske zastupnike i utemeljiti manjinske samouprave. Radi se o našoj buduć-

nosti, naglasio je Mijo Karagić. Ocijenjeno je trenutno stanje na terenu, a potom se povela žučna rasprava o budućem kandidiranju manjinskih kandidata i o organizacijama koje će kandidirati kandidate na mjesnu, županijsku, odnosno državnu razinu, te o ulozi Saveza Hrvata u Mađarskoj kao budućeg nositelja jedne jedinstvene središnje hrvatske liste. Sjednici je nazočio i predsjednik Društva hrvatsko-mađarskoga prijateljstva Marko Kovač koji je istaknuo kako njegova organizacija također kani postaviti državnu listu.

Čulo se više razmišljanja, pa se na kraju zaključilo da se što prije sazove sjednica Zemaljskog vijeća SHM-a kojoj bi nazočili i članovi Savezova i HDS-ova Izborno povjerenstva, te da počnu dogovori i pregovori oko načela postavljanja kandidata i oko podjele mandata u budućem sastavu nove Skupštine HDS-a.

Izborni kutak

Obavijest

Predsjednik Republike Mađarske László Sólyom 11. srpnja odredio je datum održavanja izbora za mjesne samouprave i (grado)načelničke izbore. Izbori će se održati 1. listopada 2006. godine. Istoga dana bit će održani i izbori za manjinske samouprave.

BUDIMPEŠTA – Ministrica vanjskih poslova i europskih integracija Kolinda Grabar-Kitarović sudjelovala je u ponedjeljak, 3. srpnja 2006. godine, na svečanom sastanku u povodu 150. obljetnice Dunavske komisije u Budimpešti. Konferenciji su pribivali ministri i predstavnici država članica Dunavske komisije (Austrije, Bugarske, Hrvatske, Mađarske, Moldove, Njemačke, Rumunjske, Rusije, Slovačke, Srbije, Ukrajine) i zemalja promatrača (Češke, Francuske, Nizozemske i Turske), te predstavnici međunarodnih organizacija. Ministrica Grabar-Kitarović susrela se u Budimpešti i s novoimenovanom ministricom vanjskih poslova Mađarske Kingom Göncz. Obje su ministrice izrazile nadu u daljnji nastavak iznimno dobre suradnje među dvjema zemljama, a ministrica Göncz ponovila je punu podršku koju Mađarska pruža Hrvatskoj na njezinu putu k Europskoj uniji i Sjevernoatlantskom savezu. Također su se osvrnule na dosadašnje uspjehe zajedničkih vlada te izrazile uvjerenje u neprekinutost uspješne suradnje.

Arhiv: prilikom zajedničke sjednice dviju vlada u Budimpešti u siječnju

PETROVO SELO – Klub čuvarov običaja svoj sastanak ovoga mjeseca imaju u nedjelju, 16. julyja. Tema spravišća su petroviske zgrade, hiže, stani na stari fotografija, ke je na spašavanje s modernom tehnikom ponudio Laslo Škrapić.

HRVATSKI ŽIDAN, NARDA, GORNJI ČETAR – Isti tajedan se priredjuju tri najvažniji tabori u Gradišću. Iako su po karakteru i starosti pohodnikov različita ova spravišća na prvi tajedan augustuša, mobilizirat će u dovoljnoj mjeri, prvenstveno mladje generacije našega područja. U loznom taboru Peruške Marije, po najavi taborskoga peljača Petra Horvata, će boraviti taboraši, već od šezdesetimi. U Čitalačkom taboru, pod peljanjem Editke Horvat-Pauković, u Gornjem Četaru i ovput će se strefiti osnovnoškolari iz svih gradišćanskih škol, a u susjednoj Nardi od četvrtka do nedilje (od 3. do 6. augustuša) će skupastati uz sadržajne programe mladi Gradišćanci iz trih zemalj.

PRISIKA – Jedva je domom zašlo iz Hrvatske folklorno društvo Zviranjak, u narednom periodu im nijedan vikend neće projti prez nastupa. Osmoga julyja, su gostovali u Čepregu na priredbi Zaklade za ov varoš, 14. julyja pak će uz mnoge druge gradišćanske grupe i oni nastupati na kulturnom festivalu va Bika. Subotu, 22. julyja, vraćaju u pjesmi i tancu malo hrvatskoga duha u totalno asimilirano, no negdašnje hrvatsko selo Temerje, prilikom seoskoga dana.

Na zadnjoj julyjskoj nedilji na Festivalu susjedov u Monoštru predstavljaju dio hrvatske kulture, dokle su 13. augustuša pozvani na Sastanak za vrime velike revolucije 1956. ljeta iseljenih Četarccev. Dan prlje pred državnim praznikom sv. Štefana najt će se u Hrvatskom Židanu, kade se organizira seoski dan.

BARČA – Sve su traženiji i omiljeniji članovi barčanskoga KUD-a Podravina. Gotovo svakoga vikenda nastupaju u nekom od naših podravske sela (nedavno su gostovali u Martincima na priredbi KUD-a „Tanac“ u sklopu Ivanja), a 9. srpnja nastupili su u zalskim Mlinarcima, gdje su pomurskim Hrvatima predstavili dio bogatstva nošnje, plesa i pjesme podravske Hrvata.

Zajedničkim snagama je lakše

Izaslanstvo Općine Donje Dubrave posjetilo je serdahelsku i bečehelsku samoupravu radi stjecanja iskustava glede pisanja natječaja za europske fondove.

Serdahelski načelnik s izaslanstvom iz Donje Dubrave

Europska je unija za pogranična područja osigurala nove mogućnosti prekogranične suradnje. Svi oni dodiri koji su postojali i otprije dobili su veće značenje, a broj im se postupno povećava. Vrata Unije polako se otvaraju i pred Hrvatskom, pa na desnoj obali Mure žitelji, čelnici polako shvaćaju vrijednost novih mogućnosti.

Dok su pomurske ustanove, udruge i samouprave prošle već pretprijetni tijek, to se sada odvija u Međimurju. Kolege iz Hrvatske pomalo skeptično se odnose prema tim mogućnostima, stoga sve češće traže savjet svojih prijatelja iz Mađarske.

Kako bi vijećnici iz Donje Dubrave upoznali dosadašnje uspješne europske projekte u Pomurju, načelnik Marjan Varga zamolio je serdahelskog načelnika Stjepana Tišlera i bečehelskog načelnika Lászlóa Vadásza da primi njihovo četveročlano izaslanstvo: predstavnicu Odbora za turizam i zaštitu okoliša Renatu Miser, vijećnika Josipa Sabola, donaćelnika Marjana Pongraca i člana poglavarstva Zorana Horvata koji su se zanimali za konkretne projekte pojedinih područja.

G. Tišler je nabrojio sve mogućnosti natječaja u Mađarskoj, koji će tek slijediti u Hrvatskoj, i uputio ih je kako se može najuspješnije natjecati s europskim projektima.

Spomenuti su razni operativni programi pojedinih područja: unapređivanja gospo-

darstva, kakav je i predala Narodnosna udruga za unapređivanje Pomurja, za infrastrukturu i zaštitu okoliša, projekti za malo i veliko poduzetništvo, Interreg i Sapard-programi.

Dubravsko je izaslanstvo posjetilo gradišće na kojem se obnavlja Fedakova kurija za regijski dom i duhovno izvorno središte. Za obnovu zgrade serdahelska samouprava dobila je 60 milijuna iz europske fondova, 15% svog udjela pokriven je, a dio je pokriven također od materijalnih sredstava dobivenih preko natječaja.

U Bečehelu su posjetili središte sela obnovljeno potporom Saparda. Za to su se kolege iz Hrvatske jako interesirali jer se žele natjecati za obnovu središta Donje Dubrave.

Mađarska strana već razmišlja o većim projektima koji bi se odnosili na turizam i gospodarstvo pokraj Mure, naime, za velike projekte nije dovoljno samo jedna općina, nego se htijenja trebaju usuglasiti.

Dogovoreno je da će predstavnici naselja s obje strane Mure sjesti za isti stol i točno uskladiti svoje planove radi izrađivanja zajedničkih projekata.

Inače, Narodnosna udruga za razvoj Pomurja raspisala je natječaja radi utemeljenja tima za pisanje natječaja za europske fondove, naime, pisanje u Hrvatskoj vrlo je otežano jer sve treba prevesti na engleski jezik.

Beta

Intervju

Izbori su na vratima

Razgovarala: Branka Pavić Blažetin

Nakon sastanka Predsjedništva i Izbornog povjerenstva Saveza Hrvata u Mađarskoj koji je održan zajedno s Izbornim povjerenstvom HDS-a 10. srpnja u Uredu HDS-a u Budimpešti, teme kojega su bili manjinski izbori u Mađarskoj, (sastanak je sazvao predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj Joso Ostrogonac koji mu zbog objektivnih razloga nije nazočio te je ulogu predsjedatelja imao dr. Mijo Karagić, predsjednik HDS-a) povelili smo razgovor s dr. Mijom Karagićem o aktualnome manjinskom „izbornom „ trenutku.

Vodili ste današnju sjednicu, molim Vas da je ukratko sažete za naše čitatelje.

Meni je žao što predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj, Joso Ostrogonac, danas nije mogao biti, opravdano, nazočan današnjoj zajedničkoj sjednici. Danas smo se sastali Predsjedništvo SHM-a, odnosno članovi stručnih odbora HDS-a i SHM-a. Budući da se 15. srpnja završava tjek upisa birača u biračke popise, danas smo pogledali stanje i broj birača u hrvatskim biračkim popisima po naseljima kako bismo vidjeli koja su to naselja gdje imamo još posla ovaj tjedan, kako bismo i u njima mogli utemeljiti hrvatske manjinske samouprave. Prema dosadašnjim podacima, izgleda kako će Hrvati u Mađarskoj imati stotinjak manjinskih samouprava, pa i u takvim naseljima gdje do sada nismo imali hrvatske samouprave.

Vjerojatno ćemo imati stotinjak hrvatskih samouprava, tamo gdje imamo potreban broj birača u biračkim popisima vjerojatno će se utemeljiti hrvatska manjinska samouprava.

Dolazimo do jednoga novoga kruga, izbornih događanja, o kojem se i danas mnogo govorilo, o postavljanju kandidata i koje su one organizacije koje će postavljati kandidate i koje je ono najsretnije rješenje: je li jedna zajednička lista, više samostalnih lista, ali kako sada politički prići tome poslu i što je najpreči interes hrvatske zajednice u Mađarskoj?

O tome je bilo riječi i na Kongresu Saveza Hrvata u Koljnofu i tamo su delegati Kongresa zauzeli stav prema kojem predlažu da se na izborima postavi jedna zajednička hrvatska središnja lista. Ja osobno smatram kako je ta odluka ispravna i dobra jer na taj način bi se nekako sačuvalo političko jedinstvo Hrvata u Mađarskoj. Administrativni dio u svezi s izborima svakako bi, po mome sudu, a to je na današnjoj sjednici predloženo i prihvaćeno, obavio Ured HDS-a. Kada to kažem, neka nitko ne misli kako bi bilo tko utjecao na tijek i rezultate izbora. Danas je bilo riječi i o tome da trebamo početi polako razmišljati o tome kako i na koji način bi podijeli mandate u budućem sastavu Skupštine HDS-a po regijama i županijama. Čaba Horvath je sastavio jedan od mogućih prijedloga, mi smo to podijelili i nastaviti ćemo raspravu na tu temu koncem srpnja. Sjednica Zemaljskog vijeća SHM-a sazvat će se 28. srpnja. Na nju će biti pozvani i predstavnici izbornih stručnih odbora HDS-a i SHM-a.

Nije slobodno apsolutizirati brojke, jer one su varljive i nikada nisu sasvim siguran pokazatelj stvarnoga stanja. Ali ipak su one one na što se oslanjamo i u svom radu i političkoj aktivnosti. Trenutno, gledajući brojke, broj birača u biračkim popisima, prednjače dvije jake regije, Gradišće i Baranja. Na tom putu je i prijedlog koji je Čaba Horvath dao na razmišljanje da se pri podjeli budućih mandata u Skupštini HDS-a uzmu u obzir ovi brojevi pokazatelji, broj registriranih Hrvata, odnosno broj utemeljenih samouprava. Po vašemu mišljenju što je idealna opcija?

Slažem se i maksimalno podržavam tu zamisao. To je mala matematika, treba naći neko rješenje koje će bar približno biti realno. Optimalno rješenje sigurno ne postoji. Ova dva podataka: koliko ćemo samouprava imati po županijama, odnosno koliko imamo birača u biračkim popisima, mogla bi biti polazna točka pri sastavljanju i podjeli mandata za Skupštinu budućeg HDS-a, a broj koliko će zastupnika imati Skupština, zakon kazuje.

Budemo li imali sto hrvatskih samouprava, broj zastupnika će biti 31, a ako utemeljimo iznad sto samouprava, onda 39 zastupnika.

Često Hrvati u Mađarskoj, kada govore o brojkama, kažu ima nas i do 90 tisuća. Popis pučanstva iz 2001. kaže kako nas ima oko 17 tisuća. Sadašnja izborna procedura i „popis“, koji smo i željeli i nismo željeli, na svjetlo dana donose nove brojke. Što vi kao predsjednik HDS-a nakon tri mandata samoupravljanja kažete, koja je to brojka kojom se mi u javnosti možemo predstavljati i staviti još jednom taj broj bar približno na mjesto i zbog nas samih.

Slažem se s time. Znam dobro da prije 15 godina kad su se Hrvati osamostalili i zahvaljujući mađarskom zakonodavstvu dobili svoj zasluženi status jedne povijesne manjine u Mađarskoj, operirali smo s brojkom čak od 90 do 100 tisuća. Tada smo i sami znali kako je to pretjerano i da je to istupiran broj. Dakle, ni tada nas nije bilo 100 tisuća, jer da nas je toliko bilo, onda smo napravili jednu žalosnu karijeru u našoj manjinskoj politici jer bi se, gledajući te brojke, broj Hrvata smanjio za posljednjih 15 godina za više od 50 posto. Asimilacija je jaka, silovita i ubrzana ali nas ipak nema za 50% manje nego prije 15 godina. Budući da se tada među manjinskim savezima u odnosu na brojke dijelio državni proračun, svaki savez, pa tako i naš, početkom 90-ih godina baratao je jačim brojkama nego što je bilo stvarno stanje stvari te smo tako i mi učinili tu, nazovimo je tako, „grešku“. Moje je mišljenje da ako se prilikom popisa pučanstva registriralo 18-19 tisuća Hrvata. Taj broj treba pomnožiti s brojem tri, i onda ćemo dobiti približno stvarnu sliku o broju Hrvata u Mađarskoj danas, iako je i tako teško reći koliko jedna manjina ima članova, jer u gradovima je jako teško okupiti i registrirati, u našem slučaju, Hrvate. Trebamo ojačati političku aktivnost zastupnika u našim političkim tijelima kako bi nas danas na biračkim popisima bilo znatno više. Ja sam i prije izborne procedure rekao: ako nas na biračkim popisima bude desetak tisuća, onda je to stvarna brojka naše sadašnje aktivnosti.

Smatram da politička aktivnost manjina koje žive na području Mađarske nema svoju tradiciju, nema mehanizme ni konkretnu politiku, nema profesionalne političare ni izgrađeni ustroj za jedan ovakav sadašnji način sastavljanja izbornih lista i poticanje birača.

Hvala na razgovoru.

IV. Šopronski hrvatski dani Znanstveni skup, folklorni festival, prezentacija knjige

Zadnja nedilja prošloga mjeseca je našla gradske Hrvate ter stanovnike iz okolišnih gradišćanskohrvatskih sel na šopronskom Glavnom trgu. Jur od utemeljenja Hrvatske manjinske samouprave, u ovom varošu se svako ljeto priredjuju hrvatski vikendi, koji prik vlašće prošlosti ter prik plemićev Pejačevići ima značajnu ulogu u žitku tamo živećih Gradišćanskih Hrvatov. Kako je u svoji pozdravni riči predsjednik mjesne Hrvatske manjinske samouprave dr. Franjo Pajrić rekao, 24. junija, subotu, pri okruglom stolu i ovput je diskutiralo kih 15 – 20 znanstvenikov, profesorov, istraživačev, povjesničarov iz Ugarske, Hrvatske i Austrije. Tema je bila ovput i zavolj pogranične zone, granica, prijelazi prik granic i odnos prik-graničnih ljudi. Prvak manjinskoga tijela je naglasio da u dogovoru s gradonačelnikom slavonskoga grada Našice (ki je takaj boravio na Šopronskimi hrvatskimi dani) u bliskoj budućnosti se očekuju razni projekti na minj-bi med dvimi varoši. Izložba o Pejačevići iz Našice će doputovati u Šopronski muzej, dokle Štorno kolekcija iz Šoprona bit će izložena u spomenutom hrvatskom gradu. Pokidob zemaljski ostatki se nalazu nekih od familije Pejačević u kriпти crkve sv. Mihovila u Šopronu, našički načelnik je ponudio svoju potporu i za rekonstrukciju. Uz rodjendan Ferenc Liszta se veže koncertni program u kom će sudjelivati i Koljnofski tamburaši pod naslovom „Liszt drugačije” jer oni će svirati Lisztove kompozicije na tambura. U septembru se pak očekuje objavljenje većejezičnih knjig o Šopronu s hrvatskoga gledišća. Za šopronskim peljačem pozornicu je prikzela jačka, tamburanje i ples. Slavonski folklorashi Šokadija prekrasnimi melodijami i dobro

poznatimi koraki su nas otpeljali u lipje kraje, dok njevi gostodavatelji, ov vikend Veseli Gradišćanci iz Unde, predstavili su gradišćanski splet jačak i tancov. Šopronski zbor, koji je ljetos očividno s manjim brojem zašao do nastupa kot lani, pjevao je naše

Dr. Franjo Pajrić, predsjednik Hrvatske manjinske samouprave, autori gradišćanske knjige dr. Tomislav Jelić ter Željko Holjevac pri prezentaciji

jačke u pratnji Koljnofskih tamburašev. Oni su i samostalno izveli i buket ugarskih ter hrvatskih notov. Autori, pred par tajednov u Zagrebu predstavljene knjige *Gradišćanski Hrvati u Mađarskoj i Hrvati u Slovačkoj*, dr. Tomislav Jelić i Željko Holjevac, ovput jako kratko su govorili o 5-6-ljetošnjem istraživačkom djelu, čiji je plod ova monografija. Uz fanjsko vino, i specijalne hrvatske poharaje i za programom je bilo vridno ostati zavolj druženja i pogledanja videosnimkov ki su napravljeni u projudći ljeti na hrvatski spravišći grada Šoprona.

-Tiho-

Iza nas je plodna školska godina

U prošloj je školskoj godini naša serdahelska osnovna škola radila pod novim vodstvom. Imenovana ravnateljica Marica Bišković Tišler i doravnateljica Monika Balažin uložile su mnogo truda, koji je našoj ustanovi donio lijepe rezultate što se tiče odgojno-obrazovnog rada.

Nastavnici mjesne škole već nekoliko godina rade po projektu za odgoj hrvatskoga jezika i kulture. Po tome planu priopćujem samo neke priredbe, programe koji su bili održani u 2005./2006 školskoj godini: jednodnevni boravak studenata iz Zadra, sjećanje, polaganje vijenaca na spomen-ploču Katarine Zrinske, natjecanje u kazivanju stihova i proze, razne radionice, natjecanje „Tko zna više o Pomurju”.

Ove se godine naša ustanova povezala s draškovečkom školom u Hrvatskoj. Suradnju je potakla njezina ravnateljica Margita Mirić, na koju smo mi, Serdahelci, posebno ponosni jer je ona bivša naša učenica. Gospoda Mirić želi u okviru Interreg-programa surađivati s Pomurcima. Njezin je cilj povezivanje Hrvata s jedne i s druge strane državne granice, i to u organizaciji raznih radionica, seminara, razmjene učenika i nastavnika.

Naša je škola i ove godine dva puta izdala školske novine „Čmelica”. U njima se nalaze

najbolji učenički radovi, glavni događaji naše ustanove i rezultati takva. Serdahelski su školari i ove godine sudjelovali na Croatiadi. Najuspješniji su bili iz likovnih ostvarenja te u recitiranju stihova i proze. U poznavanju jezika na zemaljsko natjecanje je ušlo četiri učenika. Jedan je dak u Zlatnoj ribici (Hrvatska matica) za svoje stihove odlikovan spomenicom.

Na županijskim i zemaljskim natjecanjima naša su djeca uspješna i iz drugih nastavnih predmeta. Od 144 učenika imamo 12 odličikaša, prosjek škole je 4, a vladanje učenika je 4,25. Titula „Najučenica” ove je godine pripala Dini Tišler (7. razred) i Tamaru Tišler (6. razred), za vrlo dobre rezultate u učenju i za uspješna sudjelovanja u natjecanjima iz više predmeta. „Najšportašica” škole postala je Kristina Balog (7. razred). Dakle, ukratko mogu zaključiti da je 2005./2006 školska godina bila plodna. Za svoj vrijedan rad naši učenici zavrđuju i bezbrižno ljetovanje, i to na plavom Jadranu, u Vlačićima na kamenitom otoku Pagu, i u Zadru, najvećemu studentskom gradu u Dalmaciji.

Godit će nam tople ljetne ferije, da se odmorimo i da u jesen, puni snagom veselo započnemo novu školsku godinu.

J. Mihović

DUBROVNIK – Predstavljeni su programi ovogodišnjega 35. seminara Zagrebačke slavističke škole. U Vijećnici zagrebačkoga Filozofskog fakulteta predstavljači, prof. dr. Krešimir Bagić, prof. dr. Krešimir Nemeč i prof. dr. Ivo Pranjković, govorili su o ustanovi koja potiče i promiče poznavanje hrvatskoga jezika, književnosti i kulture izvan granica Republike Hrvatske, ponajprije među inozemnim studentima kroatistike i slavistike, među prevoditeljima, znanstvenicima i nastavnicima na stranim sveučilištima i znanstvenim ustanovama. Uz program Škole, na kojoj ove godine sudjeluju predstavnici više od 20 zemalja, predstavljen je i zbornik radova 34. seminara „Raslojavanje jezika i književnosti”. Program, bogat predavanjima o jeziku i književnosti te atraktivnim kulturnim događanjima, Slavističke škole odvijat će se od 21. kolovoza do 2. rujna u Dubrovniku. Na školi sudjeluju studenti i predavači Odsjeka za kroatistiku i slavistiku pečuškoga sveučilišta.

Prisički Zviranjak na 10. obljetnici KUD-a Šiljakovine

Na jubileju su nastupili i folkloriši iz okolišnih sel

Prisički Zviranjak peto ljeto je u kontaktu s folkloriši Šiljakovine, a prik društvenoga kontaktiranja, naravno, su se narodile brojne privatne veze. Zato su Prisičani svenek ekskluzivni gosti ovoga hrvatskoga naselja kraj Zagreba i Velike Gorice. Prvog vikenda ovoga miseca tri dane su svečevali domaćini 10. obljetnicu postojanja društva, kamo su pozvani bili i Gradišćanci. Petak, 30. junija, 40 tančošev i sviračev se je otpravilo na put, i kada je mnoštvo dospilo iz Ugarske, veljek je u mjesnoj crkvi započeta maša zadušnica za pokojne aktiviste, podupirače dotičnoga ansambla, a i za pokojnu prisičku folklorišicu Nikoletu Kircknopf. Uvečer u užem krugu su se uz tamburašku muziku zabavljali gosti i domaćini. Subota je potrošena na plaži zagrebačkoga Jaruna, a otpodne u kulturnom programu su nastupali i Prisički tamburaši (dopunili su ih tamburaši iz Petrovoga Sela ter Kisega) i još sedam kulturno-umjetničkih društva iz okolice sela. Ta dan slavljenike, slično kot lani u Prisiči, došli su koncertom razveseliti i GAZDE.

Zadnji dan na svetu mašu se je išlo u povorki i narodnoj nošnji, a u svečanom folklornom otpodnev u domaćine je Zviranjak izveo svoj folklorni opus pod naslovom Mesopust. Šiljakovina njeguje prijateljske kontakte još i s Poljaki, ki su tajedan dan prlje gostovali kod njih, ali rado se sastaju i s Prisičani, jer svenek se najdu nove teme za povidati, a i dobre pjesme za izjačiti.

-Tiho-

Prisičke folklorišice na izložbi

Iz povijesti
hrvatskog novinstva

Prije dvjesto godina
Prve novine na hrvatskom jeziku
Kraglski Dalmatin – Il Regio Dalmata
Zadar, 1806. – 1810.

Dalmatin" objavljuje, doduše dvojezično, na hrvatskom i talijanskom. I taj je događaj pokazao kako je tadašnja Hrvatska držala korak s razvijenim europskim sredinama. Već u travnju, točnije 19. travnja, počela je proslava ove velike objeltnice, i to otvaranjem izložbe „Počeci hrvatskog novinstva i publicistike“ u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, a 12. srpnja ista izložba seli se i otvara u Zadru, gradu rođenja „Kraglskog Dalmatina“.

Kako je na otvaranju spomenute izložbe u Zagrebu kazao akademik Radoslav Katičić, bio je to „nadjudski pothvat u tadašnjim okolnostima, prve novine na hrvatskom jeziku u zabitij provinciji“, ali istovremeno po Srećku Lipovčanu, predsjedniku Hrvatskoga novinarskog društva, one su „rijedak primjer koncentracije pameti i upornosti ...“.

Il regio Dalmata – Kraglski Dalmatin
Zadar, 1806. – 1810.

Potkraj 18. i početkom 19. stoljeća u Dalmaciji, kao i na cijeloj istočnoj obali Jadrana, zbile su se važne političke promjene kao posljedica sukoba interesa velikih sila Austrije, Francuske, Engleske i Rusije. Poslije višestoljetne mletačke vladavine na ovim prostorima, Dalmacija dolazi pod kratkotrajnu austrijsku vlast (1797. – 1805.), a 1805. mirom u Požunu prelazi u posjed Napoleonove Francuske i ostaje u njezinu sastavu do kraja 1813. Nakon rusko-francuskoga sukoba i pada Dubrovačke Republike 1808. godine, Dalmacija se zajedno s ostalim zemljama istočnoga Jadrana našla u sklopu umjetno stvorenoga Talijanskoga Kraljevstva sa sjedištem u Milanu, a skupa s njim i u sklopu proširenoga Napoleonova carstva.

Generalni providur za Dalmaciju bio je Venecijanac Vincenzo Dandolo, a na čelu vojne uprave bio je Francuz Auguste Marmont. Iako se osobno nisu previše slagali, za njihove uprave dolazi do velikih promjena u gospodarstvu, upravi, sudstvu, školstvu, zdravstvu i crkvenom životu. Uvidjevši, naime, koliko je Dalmacija zaostala u razvoju za ostatkom Carstva, ova dvojica su je odlučila izvući iz tradicionalnog i zastarjelog načina rada i života, te udariti temelje modernomu građanskom društvu.

U takvim političkim prilikama francuskim vlastima bilo je potrebno sredstvo za širenje službenih vijesti i proglašavanja, te političkih novosti – sve u svrhu učvršćivanja nove vlasti, ali i provođenja reformi u upravi, sudstvu, gospodarstvu, prosvjeti, kulturi i zdravstvu. Stoga je na poticaj talijanskoga potkralja, u Zadru 12. srpnja 1806. godine počeo izlaziti Il regio Dalmata – Kraglski Dalmatin, službeno dvojezično glasilo dalmatinske vlade i prvi list na hrvatskome jeziku u povijesti našega novinstva! Bio je to jedan od najvažnijih kulturnih događaja u Dalmaciji na početku 19. stoljeća.

Ovaj upravno-politički tjednik tiskan je u tiskari A. L. Battare na osam stranica, u dva usporedna stupca – lijevom na talijanskom, a desnom na hrvatskom jeziku. List je uređivao Talijan Bartolomeo Benincasa, koji je obnašao dužnost odjelnoga predstojnika javne nastave u glavnoj upravi za Dalmaciju, a u tom poslu pomagao mu je i surađivao u listu Ivan Kreljanović Albinioni, zadarski intelektualac i pravnik. Do 25. srpnja 1807. izlazio je subotom, od 31. srpnja 1807. do 25. kolovoza 1809. petkom, a poslije neredovito.

Naklada mu je bila od 500 do 1000 primjeraka, a raspachavao se po cijeloj Dalmaciji i Talijanskom Kraljevstvu. Čitali su ga ponajprije državni službenici u upravnim i sudskim ustanovama, manje prosvjetni djelatnici, trgovci, obrtnici, vojni službenici, te intelektualci. Ne bez poteškoća, talijanski tekst predvodili su na „slavni Arvazki jezik“ franjevac Andrija Kadčić, dominikanac i pravnik Nikola Budrović, odvjetnik Nikola Sandri, te franjevac Paško Jurić.

Kao i svaka prethodna, i ova je vlast nastojala nametnuti svoj jezik pa je osnivala škole na talijanskom nastavnom jeziku stvarajući tako intelektualce odgojene u duhu talijanske kulture. Hrvatskim jezikom govorilo se uglavnom po dalmatinskim selima ili među običnim pukom u gradovima.

Knjige na hrvatskom jeziku do toga vremena tiskale su se uglavnom u Mlecima, a u Zadru je do pojave „Kraglskog Dalmatina“ na hrvatskom jeziku tiskano tek nekoliko knjižica pobožnog i poučnog sadržaja. Stoga je prevodenje informacija iz upravno-političkih novina za prevoditelje u Zadru bio vrlo težak i složen zadatak. Oni su, naime, na hrvatski jezik morali prenijeti sve one proglose, odredbe, zakone, upute i izvješća što ih je donosio list na talijanskom izvorniku. Baveći se rječničkim, napose terminološkim osobinama „Kraglskog Dalmatina“, naš poznati jezikoslovac Z. Vince ustvrdio je da su „prevodioci postupali krajnje puristički, kako ima mnoštvo kalkova i ropskoga držanja prema talijanskom izvorniku, stranoga utjecaja u tvorbi riječi, a isto tako i u rečenici, i u sintaksi“. Pokušavajući pronaći prikladne izraze za mnogobrojne pojmove što su ih nalazili u talijanskom tekstu, prevoditelji su stvorili „jezično-pravopisni uzorak najstarijeg hrvatskog novinskog stila“ (I. Hergešić). U vrijeme kada nema škola na narodnom jeziku, ni kulturnoga narodnoga života, u doba političke zaostalosti i nedovoljno razvijene političke svijesti, bio je to zametak razvoja hrvatskoga književnog jezika! Naime, zbog velike neujednačenosti u pisanim tekstovima, dalmatinska je vlada dekretom od 16. listopada 1820. u Zadru

U Zadru je 12. srpnja 1806. godine izašao prvi broj novina „Kraglski Dalmatin – Il Regio Dalmata“. Bila je to novina na dva jezika, hrvatskom i talijanskom, koja je pokrenuta pod francuskom okupacijom grada Zadra, a danas na taj događaj gledamo kao na jedan od ključnih događaja u povijesti hrvatske kulture i civilizacije, u povijesti hrvatskoga novinstva.

Periodične publikacije u Hrvatskoj pojavljuju se prije ovog datuma, ali na latinskome, a potom na njemačkom, sve do 12. srpnja kada se „Kraglski

osnovala Pravopisnu komisiju sastavljenu od jezičnih stručnjaka koji su donijeli zaključak o jedinstvenoj grafiji i tako prekinuli nesuglasice oko načina pisanja.

Kao suvremeno sredstvo izvješćivanja, „Kraglski Dalmatin“ informira o strukturi novih upravnih i sudskih vlasti na svim razinama. Francuske vlasti ukidaju plemićka vijeća i osnivaju nove građanske ustanove – općine, s općinskim vijećima koja sačinjavaju predstavnici svih slojeva društva. Sudstvo se odvaja od uprave i svi građani postaju jednaki pred zakonom. Objavljuju se informacije o siromaštvu naroda, stanju gospodarstva i mjerama koje se poduzimaju na unapređenju poljodjelstva i povrtlarstva, sadnji krumpira,

Trenutak za pjesmu

Dobriša Cesarić

Lađa u noći

Talas za talasom obali šalje
Lađa, što krenu niz maglenu rijeku.
Iz Barča je stigla, i sada će dalje:
Tuli svoj dugi zbogom Osijeku.

U noćnoj tišini kotač joj lupa
Grabeći vodu, željan daljina.
Duž njenog u tamu ovitog trupa
Okruglo gore okna kabina.

I tako se dimi, i šumi, i svijetli;
Lijevo i desno obala spava.
Prije no zoru navijeste pijetli
Dunavu na dar dat će je Drava.

Iz povijesti hrvatskog tiska u Mađarskoj

Značajke hrvatske nastave u Bačkoj

Kakvo je stanje na polju manjinskog školstva?

Na postavljeno pitanje tražen je odgovor u nedavno objavljenoj analizi Regionalnog centra za školstvo s naslovom „Glavne značajke nastave hrvatskog jezika u školama Bačko-kiškunske županije“. Prema podacima prikupljenim do 20. ožujka tekuće godine hrvatski se predaje u 10 županijskih škola od čega po dvije u Baji odnosno Santovu. (Ovo zadnje teško je prihvatiti budući da se hrvatski uči samo u mjesnoj Hrvatskoj osnovnoj školi!) Sveukupan broj učenika je 2977, a od toga u manjinskoj nastavi sudjeluje 660. Izuzevši hrvatsku školu u Santovu, riječ je o školama gdje se hrvatski predaje kao predmet. O 263 pedagoga u manjinskoj nastavi zaposlena je 31 osoba. U izvješću se između ostalog navodi kako većina nastavnika redovito sudjeluje na raznim obrazovanim ljudima u selima da pouče seljake kako će bolje obrađivati zemlju, da prihvate nove kulture i sačuvaju urod, te kako da prodaju poljoprivredne proizvode (br. 16. od 15. V. 1808.). Potiče se razvoj stočarstva, osobito ovčarstva, a najavljuje rat kozama (br. 28. do 8. VII. 1808.).

Iz strateških razloga grade se prometnice i drugi „sridokopni, primorski i prieci“ (br. 31. od 29. VII. 1808.) putovi koji povezuju međusobno dalmatinske gradove i omogućuju razmjenu dobara i opskrbu gradova proizvodima iz Dalmatinske zagore i bosansko-hercegovačko-crnogorskog zaleđa (br. 19. od 19. V. 1807.) Iz Italije se radi unapređenja obrta dovode učitelji pojedinih zanata koji poučavaju domaće obrtnike (br. 18. od 29. IV. 1808.)

DUBROVNIK – Svečanošću pred crkvom sv. Vlaha i podizanjem festivalske zastave Libertas na Orlandov stup u Dubrovniku 11. srpnja 2006. navečer otvorene su 57. dubrovačke ljetne igre. Na Igrama će nastupiti više od dvije tisuće umjetnika iz 20 zemalja, a bogat i zanimljiv kulturni program uključuje više od 70 izvedaba na pozornicama u povijesnoj gradskoj jezgri, na otoku Lokrumu, tvrđavama Lovrijencu i Revelinu te kupalištu Šuliću.

U Kraglskom Dalmatinu od 21. kolovoza 1807. izlazi obavijest o skorom otvaranju zadarskog liceja, koji će u Dalmaciji u mnogom pogledu imati ulogu sveučilišta (svažtaučionice!). U toj se objavi iznosi:

Sve se pripravlja za složiti u Zadru jednu Mudroučionicu, nek Dalmatini budu moći izlaziti naučni u krilu njihove Otažbine, tako da jedan mnogo malahni broj bude imati potribu otići na velike Svažtaučionice za dostignuti visoke nauke. Jedan mladić mojtiće ovdi učinitise naučan u knjigam, u lipim zanatim i u onim mudrostim, koje su potrebite za braniti svoje pravi, za uzdaržati svoje zdravlje, za učiniti svoju obitio, i svoju otažbinu, i za dostojno služiti svoga Kralja.

duhana, lana, konoplje, duda, masline, čije se mladice donose iz Italije, a sade se u rasadnicima podignutim u okolici Zemunika i Nina. Dandolo se putem lista obraća seoskim župnicima kao jedinim obrazovanim ljudima u selima da pouče seljake kako će bolje obrađivati zemlju, da prihvate nove kulture i sačuvaju urod, te kako da prodaju poljoprivredne proizvode (br. 16. od 15. V. 1808.). Potiče se razvoj stočarstva, osobito ovčarstva, a najavljuje rat kozama (br. 28. do 8. VII. 1808.).

Iz strateških razloga grade se prometnice i drugi „sridokopni, primorski i prieci“ (br. 31. od 29. VII. 1808.) putovi koji povezuju međusobno dalmatinske gradove i omogućuju razmjenu dobara i opskrbu gradova proizvodima iz Dalmatinske zagore i bosansko-hercegovačko-crnogorskog zaleđa (br. 19. od 19. V. 1807.) Iz Italije se radi unapređenja obrta dovode učitelji pojedinih zanata koji poučavaju domaće obrtnike (br. 18. od 29. IV. 1808.)

Da bi se provele sve planirane novine, bili su potrebni školovani stručnjaci, pa francuske vlasti počinju otvarati osnovne škole, gimnazije i liceje: u Zadru, Trogiru i Dubrovniku. Licej u Zadru prerasta u Centralnu školu sveučilišnoga značaja, i na njemu se stječe visoko obrazovanje s područja medicine, ljekarništva, arhitekture, geodezije, prava i teologije. U svim školama nastava se izvodi isključivo na talijanskom jeziku, jer kako navodi Dandolo u svom izvješću caru, to je najbolji način za talijanizaciju Dalmacije. U upravi i u sudstvu službeni jezik također je bio talijanski, a hrvatski je izbačen iz nastave u glagoljaškim sjemeništima u Zadru i Priku kod Omiša.

Na stranicama lista mogu se naći izvješća o bolestima i pošastima koje se šire zbog nedovoljne čistoće, slabe zdravstvene zaštite i nedostatka liječnika, ne samo po selima već i u gradovima. Stoga se kao izvori moguće zaraze malarije isušuju močvare, otvaraju se bolnice, cijepaju stanovništvo, pregledavaju se stranci (br. 14 od 7. IV. 1809.).

Objavljena je zabrana dotadašnjeg običaja pokapanja mrtvaca u crkvama, a za to se određuju posebna mjesta, uz crkve ili dalje od njih.

Zaključno, zadarski „Kragliski Dalmatin“ kao prvi list na hrvatskom jeziku, ne samo u Dalmaciji nego na čitavome hrvatskom prostoru, uz osnovnu zadaću – uvođenja i učvršćivanja francuske vlasti na našim prostorima, udario je temelje modernizaciji i demokratizaciji novoga građanskog društva. Postavio je temelje novinstva na hrvatskom jeziku. U njemu je 1806. godine objavljena prva novinska vijest na hrvatskome, a 1808. i prva novinska recenzija, doduše na talijanskom jeziku. Ovaj dvojezični tjednik bio je svojim suvremenici- ma najbolje poučno i prosvjetiteljsko štivo. Današnjim naraštajima on je bogat izvor za proučavanje povijesti Dalmacije toga doba i dokument o začecima najstarijega novinskog stila na hrvatskom jeziku.

Priredila:

Milenka Bukvić,

ravnateljica Znanstvene knjižnice Zadar

Kermez u Udvaru

Gospa Srpnica

U bošnjačkohrvatskome naselju Udvaru svake godine prve srpanjske nedjelje (ove godine 2. srpnja) održava se kermez (crkveni god, proštenje). Na taj svečani dan Udvarci slave svog zaštitnika. Na žalost ni taj seoski blagdan više ne okuplja toliko ljudi kao prije desetak godina, ali neki ga još uvijek dolično slave.

Već danima prije proslave stanovnici sela se spremaju. Pokošena trava, obojane ograde, mirisi kolača pokazuju približavanje kermeza. Svatko želi svoju kuću pokazati u najljepšem sjaju. Na kermeski dan dolaze u selo nekadašnji Udvarci, rođaci i prijatelji da se zajedno provedu s mještanima. Sveta misa bila je popodne u šest sati. Svake se godine održava i nogometna utakmica. Oženjeni muškarci igraju protiv neženja. Ove su godine neoženjeni pobijedili 7 : 3. Uzvratna se utakmica održava već niz godina na drugi dan kermeza, u ponedjeljak. Djeca uživaju u igračkama što ih prodavači nude kod više šatora. Navečer se u mjesnome domu kulture priredio i bal gdje su za dobru glazbu bili zaduženi mjesni svirači: Orkestar Badel. Pozvani svirači iz Belog Manastira ove su godine stanovnike i njihove goste već od 13 sati zabavljali u krčmi „Kavana“. Veseljaci su uživali u hrvatskoj glazbi i pjevali sa sviračima. Na žalost i u Udvaru ima sve manje hrvatskih obitelji, sve manje ljudi kojima kermez znači poseban događaj. Ni taj blagdan nema više isti sjaj, ugođaj kao nekoć, ali je još uvijek užitak posjetiti ljupko naselje Udvar.

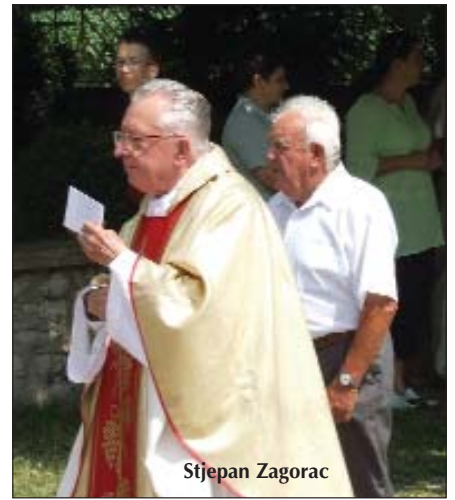
Renata Božanović

Zlatna misa Stjepana Zagorca

„Po ovom će svi znati da ste moji učenici: ako budete imali ljubavi jedni za druge.“ (Iv 13,35)

U nijemetsko-salantskoj župi, 25. lipnja bilo je posebice svečano. Svoju zlatnu misu misio je dekan župnik Stjepan Zagorac sa svojim vjernicima i sa svojim rođacima, gostima. Ali nije on slavio samo zlatnu misu (1956. – 2006.), već i 40 godina službe u nijemetsko-salantskoj župi. S njime je slavio i đakovačko-srijemski biskup Marin Srakić. Zlatomisnika Stjepan Zagorca zovu hrvatskim svećenikom. Služi svete mise i na hrvatskom jeziku u Salanti-Nijemetu, Poganu.

Rodio se u šokačkohrvatskoj obitelji u malome hrvatskom selu Kašadu. Već mu je baka usadila ljubav prema molitvi i vjeri. Od nje je naučio mnoge molitve i dandanas ih se sjeća i moli ih. Nakon posvećenja za svećenika dolazi u župu Kemed (Máriakéménd). Misi na tri jezika, ispovijeda na tri jezika, mađarskom, njemačkom i na materinskome hrvatskom. Potom dolazi u bogadinsku župu, te u Kozar (Nagykozár). Nijemci i Hrvati u Kozaru te Hrvati u Šarošu, gdje je također mise držao Stjepan Zagorac, bili su veliki vjernici. Kako kaže Stjepan Zagorac, sa svojim vjernicima je i na njemačkom, i hrvatskom, i na mađarskom molio krunicu. Jedna mu je žena rekla: Gospodine, ja ću se vama ispovijediti, ali ja se samo na hrvatskom znam ispovijediti. Godinu dana bio je u župi Ibafa, za godinu dana krizmalo se 92 djece, uredila se crkva. Potom dolazi u salantsko-nijemetsku župu, u kojoj je i danas. Četrdeset godina među svojima, među hrvatskim vjernicima, vrijeme koje je prošlo, i u kojem se misilo i na hrvatskom jeziku, na kojem je zlatomisnik misio i svoju zlatnu misu. Ali nije on samo na hrvatskom misio, i na njemačkom, i na mađarskom kako su vjernici tražili, kako su znali i željeli moliti. Uvijek se trudio da evanđelja i čitanja budu i na mađarskom i na hrvatskom, a propovijedao je također na dva jezika. Kada sam se zaređio, kaže zlatomisnik, poslali su me u službu s riječima kako trebam misiti na tri jezika u baranjskim i tolnanskim župama, i toga sam se držao u proteklih 50 godina. Dugi niz godina

Stjepan Zagorac

predavao je vjeronauk u Hrvatskoj školi Miroslava Krleže. Djeca su ga neizmerno voljela. I zvali ga Ešpi. Škola ga se sjetila i na njegovoj zlatnoj misi. Procesija je krenula od župnoga dvora prema crkvi. Kanonik István Horváth pozdravio je zlatomisnika i đakovačko-srijemskog nadbiskupa Marina Srakića, vjernike. Pjevao je Crkveni pjevački zbor, a poklone i znakove zahvalnosti zlatomisniku u ime crkvene općine predali su Mikša Križić, đakovačko-srijemski nadbiskup zlatomisniku je dodijelio naslov začasnoga kanonika Đakovačko-srijemske biskupije uza suglasnost pečuškog biskupa Mihályja Mayera. Vjernici su također uručili poklone zlatomisniku: Krležinu nagradu ravnatelj Hrvatske škole Miroslava Krleže, Odličje HDS-a za osobit doprinos razvoju i unapređenju vjerskoga života Hrvata u Mađarskoj predsjednik HDS-a Mijo Karagić, izraze hvale u ime salantskih Hrvata Hrvatska manjinska samouprava i Mijo Štandovar, u ime samouprava sela Boste, Szilvása, Pogana i Salante-Nijemeta riječi hvale, uz poklon, načelnik Zoltán Dunai, a na samome kraju misnoga slavlja riječi zahvale đakovačko-srijemskom nadbiskupu u ime organizatora zlatne mise uputio je Lajos Fellner.

Branka Pavić Blažetin

Đakovačko-srijemski nadbiskup Marin Srakić

Članovi KUD-a „Šokadija” Budrovci Oduševljeni nastupima u Undi i Šopronu

Tijekom gostovanja u Mađarskoj kod gradišćanskih Hrvata u Undi i Šopronu 24. i 25. lipnja o. g. članovi Kulturno-umjetničkog društva „Šokadija” bili su oduševljeni gostoprimstvom domaćina – članova undanskoga HKD-a „Veseli Gradišćanci”. Srdačnost i neposrednost domaćina omogućila je Budrovčanima da se osjećaju kao kod kuće, pa čak i u obiteljima gdje nije bila moguća izravna komunikacija bez prevoditelja. Duh hrvatske narodne pjesme, nošnje, tambure i hrvatske riječi – kao kakvim mostom pruženim kroz prostor i vrijeme – sjedinio je sve nazočne u zajedničkom doživljaju hrvatske tradicijske kulture. Mali plesači iz dječjeg vrtića, školski plesači i pjevački zbor iz Unde posebno su

oduševili gledatelje, a njihovo divljenje izazivali su i nastupi gostujućih skupina – KUD-a „Štokavci” iz Čajte i Mađarskoga plesачkog društva „Lajta” iz Šoprona. Prijamom publike zadovoljni su bili i članovi KUD-a „Šokadija”, koji su se predstavili spletovima slavonskih pjesama, kola i igara, te svatovskim običajem – kićenja svatova i odvođenja mlade iz obiteljske kuće. Vrhunac folklornog programa uslijedio je na kraju nastupom domaćega HKD-a „Veseli Gradišćanci” koji su izveli također dio svečanoga svatovskog ceremonijala. Brojne posjetitelje Folklornog festivala u Undi, nakon nastupa folklornih skupina, obradovao je, oduševio i na nogama do ranih jutarnjih sati održao popularni glazbeni sastav „Pinkica” iz Petrovog Sela. S obzirom na širinu repertoara, kvalitetu svirke i neumornost u trajanju zabavnoga programa, članovi ovoga sastava zavređuju svaku pohvalu (Budrovčani su poželjeli da i oni dođu s članovima undanskoga HKD-a „Veseli Gradišćanci” k njima u Hrvatsku!). Jutarnje bogoslužje u undanskoj crkvi na gradišćanskom jeziku i s pjesmama iz Hrvatske, koje su pjevali članovi KUD-a „Šokadija”, a pomagali im domaćini – opet je stvorilo ozračje zajedništva i oduševljenje vjernika. Zajedničko kolo domaćina i gostiju i pjesme uz pratnju budrovačkih tamburaša ispred crkve, blagoslovljeno lijepim vremenom, stvorilo je također sliku koja se ne da za-boraviti ...

Nastup na Hrvatskom danu u Šopronu, zajedničku večeru i oproštaj s domaćinima (posebno s Terezom i Csillom) članovi „Šokadije” sačuvat će do novoga susreta u Budrovcima, odnosno na „Đakovačkim vezovima” koji se ove godine održavaju drugog vikenda u srpnju – 40. put – i nastaviti će se, sva-kako, daljnjom uspješnom suradnjom. Kulturno-umjetničko društvo „Šokadija” djeluje neprekidno od 1983. godine, a kulturne aktivnosti u Budrovcima zabilježene su još s

početka prošloga stoljeća. Suradnju s gradišćanskim Hrvata-tima Budrovčani su započeli 1984. godine kada su ugostili članove Folklorne grupe „Hajdenjaki” iz Dolnje Pulje (Austrija) i iste godine im uzvratili posjet. Nedavno je uspostavljena i dobra suradnja s Hrvatima iz Sonthe (Vojvodina). Dugogodišnja suradnja s Hrvatima iz Gradišća, proširena i na suradnju s Hrvatima iz Mađarske, otvara Budrovčanima daljnje mogućnosti međunarodne suradnje, a Gradišćancima dublje veze s matičnom domovinom Hrvatskom. Stjecajem okolnosti, na žalost, opada brojno stanje Hrvata i u domovini i u svijetu, ali neće opasti hrvatski duh i kultura sve dok bude suradnje i zajedništva čuvara hrvatskih tradicijskih vrijednosti.

Tekst: *Željko Vurm*

Foto: *-Tiho-*

BRLOBAŠ – Dana 16. lipnja slavi se seosko proštenje. Brlobašani slave svoga zaštitnika svetog Iliju. Prilika je to da se okupi mlado i staro sela oko zajedničkih programa, svete mise u mjesnoj crkvi koju će u prijepodnevni satima služili martinački župnik Norbert Nagy, te folklornih sadržaja i zabave. Za dobro raspoloženje i svirku pobrinut će se Jozo Gujaš, rođeni Brlobašanin koji već dugo živi u Barči, i njegovi prijatelji svirci.

MOHAČ – Poznato je i nama i svijetu kako je Baja grad ribljeg paprikaša, a i to da se i u Mohaču kuha fini riblji paprikaš. Ali su mohački Hrvati poznati ne samo po bušama već i po kuhanju graha u glinenim loncima. Takav grah tradicija je u kulinarstvu mohačke Šokadije koju je do današnjih dana sačuvala svaka šokačka kuća, ali i članstvo Šokačke čitaonice. Tako se već desetak godina zaredom u Čitaonici početkom kolovoza priređuje kuhanje graha. Iz godine u godinu sve je više kuhara i sve više posjetitelja ove hrvatske priredbe. Kako nas je obavijestio predsjednik Čitaonice Antun Pavković, i ove će godine biti mnogo kuhara na tradicionalnom kuhanju graha u glinenim loncima koje će se održati 5. kolovoza u Šokačkoj čitaonici.

KAŠAD – Kako je za županijski list Dunántúli Napló izjavio kašadski načelnik Stipo Oršokić, u selu se planira izgradnja biciklističke staze. Ovaj stari plan i njegovo ostvarenje pomoći će novčanim sredstvima i Šikloško višenamjensko maloregionalno društvo za razvoj područja.

Autor teksta, novinar i profesor te ujedno i predsjednik KUD-a „Šokadija” među domaćinima

Nakon završetka školske godine, u organizaciji Hrvatske državne samouprave, 18. – 25. lipnja prvi put je održan Jezični tabor u Vlačićima na otoku Pagu u Kulturno-prosvjetnom centru i odmaralištu Hrvata u Mađarskoj. U našem Zavičaju okupila su se djeca iz raznih naselja gdje žive Hrvati u Mađarskoj: iz Četara, Dušnoka, Fičehaza, Martinaca, Mlinaraca, Narde, Santova i Serdahela, i uživala u svakodnevnim raznolikim programima koji su uvijek bili popraćeni smijehom i zabavom. Treba napomenuti da su u ovaj tabor došli i nagradeni učenici natjecanja Croatiade, OÁTV-a i OKTV-a. Njima je ponuđena mogućnost, ali, na žalost, nisu svi mogli doći. Istaknula bih nagradene koji su se odazvali našem pozivu u prvi Jezični tabor u Vlačićima, a to su Dragica Blažev, Tomica Kočiš, Marica Kovač, Barbara König, Petra Matola i Petra Tabori. Jezični tabor ove godine sveukupno je imao 63 polaznika, a s njima je bilo sedam nastavnica: Ana Pehm Móricz, Veronika Pezenhoffer, Ana Poljak Sallér, Eva Györi Guljaš, Tünde Kovačević Kövesfalvi, Ljubica Kolar Vuković i Etelka Doboš, jedan animator, Gordana Gujaš, i voditeljica tabora Zdenka Šibalin. Prvog dana Tabora, nakon doručka održano je Svečano otvorenje na kojem je Ladislav Gujaš, ravnatelj Odmarališta, pozdravio sve okupljene i obavijestio ih o najvažnijim stvarima kojih se

Prvi put Jezični tabor u Vlačićima

moraju pridržavati. Nakon toga voditeljica Tabora ukratko je pozdravila sve polaznike i predstavila nastavnike i animatora. Svako dijete dobilo je majicu, kapu i notes, a poslije toga su ih nastavnice podijelile u skupine. Na zanimanjima djeca su svakoj skupini dala ime: Šarene ribice, Biseri mora, Ribice, Opasni morski psi i Morske zvjezdice. Učenici su imali razna zanimanja, jezične vježbe, kreativne radionice i narodopis. Na jezičnim vježbama su kroz igru vježbali jezik, mnogo puta je to bio i nevezani razgovor, ali su naučili i lijepe pjesmice o moru i ljetu, dapače i jedan igrokaz. U kreativnim radionicama nizali su biserje, bojali, crtali na staklo, papire su savijali oligami tehnikom, dekupažnom su tehnikom izradili lijepe razglednice i sličice na platnu, a na narodopisu su učili o Hrvatima u Mađarskoj i o Hrvatskoj, pogotovo o onim predjelima kamo smo išli na izlete: grad Pag, Zadar i Nacionalni park Krka. Osim toga imali su mogućnosti poslušati i predavanje o Zdravoj prehrani predavača Damira Klepca iz Hrvatske, koje je za sve nas bilo veoma korisno i zanimljivo. Iako ovo nije bio plesni tabor, navečer na plesnjaku djeca su mogla naučiti i hrvatske plesove, a osim plesa organizirane su im igre bez granica, luda noć i disko. Zadnje večeri, u subotu, imali smo gastronomsku večer gdje su djeca mogla kušati hrvatske specijalitete na roštilju. To je bio doista velik doživljaj za njih jer su mogli i promatrati kako se sve to radi. Potom je slijedila završna svečanost Jezičnog tabora, pa smo mogli vidjeti što su sve djeca naučila. Šarene ribice su otpjevale pjesmu „Mi smo djeca vesela” i otplesale „Ja sam momak siromah”. Biseri mora su otpjevali pjesmu

„Dalmatinka” i otplesali „Momačko kolo”. Iza njih su slijedile ostale skupine. Opasni morski psi, Ribice i Morske zvjezdice prikazale su također sadržajan program, i to: igrokaz Kamo ide naše smeće, moderni ples Hip-hop, recital More naše plavo, i na kraju zajedničku pjesmu Himna zadrugara. U blagovaonici gdje je održana svečanost na stolovima bili su postavljeni prelijepi radovi njihovih marljivih ručica.

Osim navedenoga djeca su, naravno, imala i slobodnog vremena, išla su na plažu, igrala nogomet, stolni tenis i društvene igre. Organizirano im je dva manja izleta, u grad Pag i Zadar, posjet Solani, i jedan cjelodnevni izlet u Nacionalni park Krka. U Vlačićima su imali mogućnosti pogledati crkvu koja je jedna od najstarijih na otoku Pagu, sagrađena je 1107. godine.

Ovim putem želim zahvaliti ravnatelju Odmarališta „Zavičaj” Ladislavu Gujašu i svem osoblju, kuharima, recepcionarkama, konobarima koji su nam svesrdno pomagali i činili sve kako bi se djeca što ugodnije osjećala. Ne u zadnjem redu želim zahvaliti i nastavnicama koje su dale sve od sebe da bi djeca na zanimanjima što više naučila, i animatorici koja im je u svemu pomagala.

Mislim da su se polaznici Jezičnog tabora vratili doma puni lijepih doživljaja i da će se rado prisjećati ljeta provedenoga u Vlačićima.

*Tekst i foto:
Zdenka Šibalin*

Najljepša nagrada mog života

Barbara König na plaži u Vlačićima

Otkada sam mogla uzeti u ruke olovku, voljela sam crtati. Crtam kod kuće, a u našoj školi (Osnovna škola Katarine Zrinski u Šerdahelu) pohadam i kružok crtanja. Naš učitelj Árpád Konkoly mnogo nam pomaže i uvijek pošalje naše radove na razne natječaje. Švake godine ih pošalje i na Croatiadu, gdje sam prvi put osvojila prvo mjesto. Za to sam dobila prekrasnu nagradu – ljetovanje na Jadranskom moru, u Vlačićima na otoku Dagu. Rekli su mi da je tamo odmaralište Hrvatske državne samouprave, ali ja za tu samoupravu još nisam čula. Baš sam bila sretna što je ima, jer ona mi je pomogla da odem na more. Puno hvala!

Još nikada nisam bila na moru. Već su mi drugi pričali o lijepoj plavoj vodi, vidjela sam ju i na fotografijama, na hrvatskome satu govorila je o tome učiteljica, ali mi se to činilo vrlo dalekim.

Nisam mogla vjerovati da stvarno mogu otići na more. Mama mi je bila također jako vesela, jer još ni ona nije bila na moru, i radovala se što ću ja tuda dospjeti.

Autobus smo čekali u Šerdahelu s Tomicom Kočišem i Petrom Matolom, koji su također preko Croatiade dobili ljetovanje. Malo me je strah hvatao kako ću se uklopiti u društvo s nepoznatima, ali nije bilo teško.

Put je doista dugačak do Vlačića, ali sam uživala u lijepim krajolicima. Kad smo stigli, začudila sam se kako je lijepo odmaralište i njegove sobe. Švi smo zauzeli svoje mjesto. Nakon što smo se raspakirali, pogledali smo more. Još nikada nisam vidjela tako veliku, tako lijepu plavu, čistu vodu. Bilo je prekrasno.

Plaža je bila vrlo dobra, voda nije bila odmah duboka. Osim kupanja mogli smo se voziti čak i na čamcu. No nismo se samo kupali, imali smo i zanimanja, izradu raznih nakita i drugih ručnih radova, malo smo učili i hrvatski te upoznali hrvatske pjesme i plesove. Meni se i to sviđalo jer volim pjevati i plesati.

Izleti su bili također nezaboravni. Grad Dag je malen, ali jako lijep. Švugdje prevladava bijeli kamen. Tamo na obali vidjela sam rakove, čak i morsku zvijezdu. U Zadru smo pogledali crkvu sv. Donata, koju sam već vidjela na fotografiji, a pogledali smo i samostan. Tamo smo mogli iz čistog zdenca piti vodu. U tom samostanu čuvaju komad Isusovog križa. Zadarske morske orgulje su sklad ljudskog djela i prirode.

Pored tih gradova slapovi Krke su neopisivi, to je doista veliko čudo ljepote, 50 vodopada prekrasne čiste boje u sjaju sunca stvaraju dugu.

Jednog dana smo čamcima otplovili i na Visovac. Bojažljivo sam gledala u duboko more.

U taboru sam stekla i prijateljice, Dalmu i Juliju, ali sam upoznala i židanske djevojke. Mnogo smo se šalili, bila su organizirana neka natjecanja, tamo su se dječaci obukli u žensko odijelo, baš je bilo smiješno.

Naučila sam i neke nove hrvatske riječi. Bio je dobar osjećaj kada sam u dućanu uspjela kupiti sebi što sam htjela, ili prositi sladoled. Na početku sam se sramila, ali drugi put je već lakše išlo.

Moram reći da ipak još ne znam toliko da bi ovaj sastavak uspjela sama napisati, u tome mi je pomogla učiteljica.

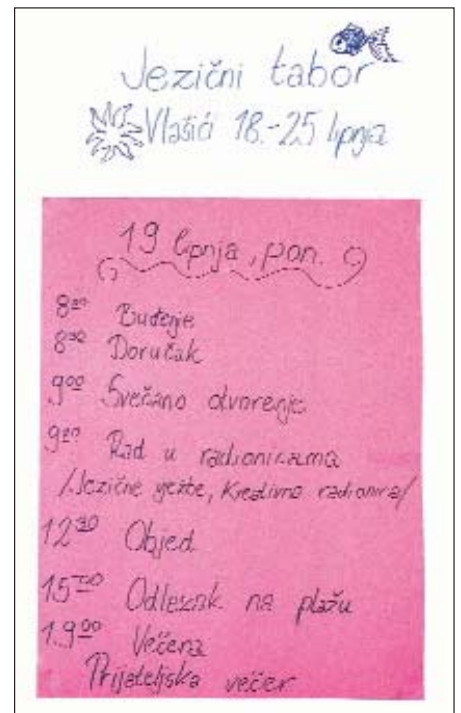
Na kraju još jedanput bih zahvalila Hrvatskoj državnoj samoupravi za ovaj lijepi dar i želim da moji suučenicci dospiju u Vlačiće.

Barbara König
uč. 7. raz., Šerdahel

Izradila Dijana Kovaci
iz Fifehaza

Jezični tabor

Posvećene statue sv. Mikule i sv. Luke

Hodočašće graničarov, ognjogascsev pri kapeli Peruške Marije

Nedavno posvećeni liki

Na židanskom čarobnom hodočasnom mjestu svako ljeto se trikrat najdu u vekšem broju vjernici pri trojezični maša. Do jedne od tih prilika je došlo i 2. julija, kad su se kod kapele Peruške Marije našli ognjogasci, graničari, policajci, carinari, a ljetos su simo dospili i vitezi vina, majstori u kuhanju žganoga ter klesari. Suprot blatnoga vrmena zato su se čudami ganuli te nedilje u židansku lozu da bi bili nazoči na trojezičnoj maši, ku su celebrirali dr. Vilmos Hirth i židanski farnik Štefan Dumović. Pri tom su mašu glazbeno oblikovali zbori Peruške Marije ter korus iz Győrszentivána. Prilikom hodočašća zopet su posvećene dvi statue u parku spomenikov. Lik biškupa sv. Mikule je čuvar i onih ki napravu žganoga, a sv. Luka je zaštitnik klesarov. Odsad i ovi spomeniki vjerno stoju ovde i zatvaraju krug oko lozne kapelice. Za crikvenim obredom je slijedilo predstavljanje i kušanje žganoga, agape i druženje. Što naliže daljnjih planov, predvidjeno je postavljene jedne vekše grupe spomenikov za kapelicom, u spomin Svetoga Trojstva.

Dotičnu okolicu će vrijeda okupirati pohodnici jednotajdnoga tabora Peruške Marije. Nedilju, 6. augustuša, u okviru omladinske maše će se pomoliti zadnji put u ovu ljetnu dob, dica skupa sa židanskimi vjernici. Pri maši će sudjelivati taboraši i tamburaši Žice.

MARTINCI – Zajednica podravskih Hrvata, kako nas je izvijestio predsjednik Zoltan Sigečan, za 16. srpnja organizira hodočašće u Mariju Bistricu. Među hodočasnicima su Hrvati iz svih hrvatskih podravskih naselja: Starina, Novoga Sela, Šeljina, Križevaca, Martinaca, Lukovišća, Potonje.

Ovčji rep i ovca, Orašje i Šokci

Da je lijepo doći u Orašje, znaju to svi koji su u njemu bilo kada bili. Idilični brežuljci pitomoga krajolika, šokačka „rič“ i vrijedna ruka, obrađeni vinogradi bez trunke trave, puni podrumi ... Oni koji nisu imali sreću posjetiti gostoljubivu Vršendu, njezine Šokce, vinograde i podrume vršenskog Orašja, piti ovčji rep, neka to učine što prije. Malo je danas Šokaca u Vršendi, malo je mladih Hrvata koji ostaju u njoj, u ovome višenarodnosnom naselju u kojem u mirnom suživotu već stoljećima žive Mađari, Hrvati, Romi i Nijemci.

Hrvatska samouprava sela Vršende uspješno djeluje od samih početaka samoupravljanja i uza sve poteškoće uspijeva od Vršende, usprkos svim nedaćama, zadržati središte Šokadije kada se radi o priredbama i novim poticajima. Tako je to bilo i 24. lipnja kada je u Vršendi u sklopu dvotjedne manifestacije Pečuškog centra za kulturu: Tjedna umjetnosti i gastronomije, održan velik piknik u znaku ovčjeg repa, domaće sorte bijeloga vršenskog vina, i ovce te jela od ovčjeg mesa, jer nekada davno u Vršendi je bilo mnogo, a i danas se mogu naći pastiri.

Već početkom godine, kada je vršenska Hrvatska samouprava planirala svoj godišnji rad, u plan je uvrstila priredbu koja bi se zbila u znaku ovčjeg repa i ovčjeg mesa kao značajki stoljetnog življenja ovdašnjih šokačkih Hrvata. Prišlo se organizaciji, a onda je u dogovoru sa suradnikom Pečuškog centra za kulturu Mišom Heppom priredba uvrštena i u ponudu Tjedna umjetnosti i gastronomije, postala je od mjesne i županjske državna, a zapravo ostala šokačka i hrvatska. Jer toga dana 24. lipnja u Vršendi su se okupili Hrvati iz cijele županije oko kotlića, žara, hrvatskih programa, pjesme,

Ildiko Tomin osvojila je glavnu tombolu

Mišo Šarošac kuhao je tri vrste jela

riječi, vina i podruma. Više od tisuću posjetitelja u Orašju! Marijana Balatinac, predsjednica vršenske Hrvatske samouprave, mogla je biti više nego zadovoljna, jednako i seoski načelnik Károly Körtesi, jer bila je to najbolja moguća promocija sela. Orašja i ne u posljednjem redu šokačkih Hrvata. Imala sam dojam kako je toga dana Hrvatima bilo važno naći se u Vršendi. S njima je bila i konzul savjetnica Vesna Njikoš-Pečkaj s Generalnoga konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu. Nadamo se kako će vršenski piknik postati živa tradicija, jer u Baranji doista nedostaje pravih hrvatskih piknika tipa vršenskoga, koji su prvi put ove godine zajedno organizirali Hrvatska manjinska samouprava i Lokalna samouprava sela Vršende, kulturni i gastronomski festival „Ovca i ovčji rep“. Programi su otpočeli u podrumu Atila Kovačevića gdje je otvorena izložba naslova „Stari zanati, vinarstvo i ovčarstvo“. Izložbu je uredio ravnatelj Mohačkog muzeja Jakša Ferkov, naravno Vršendanin podrijetlom, a potom je u podrumu Jozike Tomina posvećena bačva. Pod šatorima na otvorenome moglo se kupiti svega i svačega dok su se u kotlićima počela kuhati jela od ovčjeg mesa. Na pozornici su se redali mnogobrojni hrvatski izvođači: KUD Vada iz Novoga Mohača, KUD Mohač pod vodstvom Stipana Filakovića, KUD iz općine Draž u Hrvatskoj sa svojim pjevačima i plesačima, orkestrom, Orkestar Šokačke čitaonice iz Mohača koji je nedavno utemeljen i koji vodi Zoltan Horvat, i, naravno, domaći Orkestar Orašje i novoutemeljeni Pjevački zbor Orašje koji je svojim nastupom oduševio sve nazočne. Kada vršenski Šokci odluče nešto, onda to oni i urade. Utemeljili su prije godinu dana Kulturnu i vjersku udruhu vršenskih Šokaca i Pjevački zbor u kojem se našlo i malo i mlado, te ono nešto starije, i muško i žensko, svi oko hrvatske pjesme i hrvatskoga duha. Svaka im čast! Jedna mala hrvatska zajednica živi i drži se. Istovremeno s folklornim programima kuhalo se i pilo, jelo i plesalo, pričalo, susreli su se stari prijatelji, znanci. Svi su podrumi bili otvoreni i gostoljubivo su

čekali svoje goste. Vlasnici su kuhali i gostili prijatelje i namjernike ovčjim repom i jelima od ovčjeg mesa. Mišo Šarošac iz Semelja kuhao je tri vrste jela u dvorištu podruma Ladislava Kovača, pravi specijaliteti koji bi pobijedili i na najboljim gastronomskim natjecanjima. Žaja iz Osijeka pekao je janje na ražnju kod Kreše, čija je kočija radoznale vozila brežuljcima Orašja, izvlačila se tombola, a prvu nagradu, dar Dalmacija Travela, vlasnika Marka Radića iz Udvara, dobila je Vršendanka Ildiko Tomin.

Bio je to prvi kulturni i gastronomski festival „Ovca i ovčji rep“, što ga je organizirala vršendska Hrvatska samouprava uz potporu i pomoć Lokalne samouprave, održan u Orašju, u hladovini velikih oraha koji su se nadvili nad slikovitim podrumima. Ni sami nismo mogli izbrojiti koliko je gostiju bilo, ali Vršendani kažu više od tisuću, družilo se s domaćinima s ljudima koji stoljećima žive od poljoprivrede, uzgoja vinove loze i

proizvodnje vina, stočarstva, uzgoja ovaca, a nađe se i poneka koza. Dan, naravno, ne bi bio potpun bez natjecanja vina na kojem su izabrani najbolji „ovčji repovi“, a rezultate je proglasio i nagrade podijelio dopredsjednik Udruge hrvatskih vinogradara u Mađarskoj Ladislav Kovač, još jedan Vršendanin s podrumima u vršendskom Orašju, i izvrsnim „ovčjim repom“ nagrađenim na mnogim natjecanjima u Mađarskoj i matičnoj nam domovini Hrvatskoj u kojoj i na čijim sajmovima upravo Ladislav Kovač, kao enolog, sudjeluje sve češće u radu ocjenjivačkih sudova i u društvu najpriznatijih enologa.

Rezultati natjecanja proizvođača vina u kategoriji „ovčjeg repa“ i ostalih vršendskih sorti koje uspijevaju na Orašju, održanog u Vršendi 21. lipnja, a proglašeni u sklopu kulturnog i gastronomskog festivala „Ovca i ovčji rep“ održanog u Vršendi 24. lipnja. „Najbolje vršendsko vino“, sorte ovčjeg repa 27. lipnja predstavljene su i u pečuškom Restoranu Minaret, a tom je prigodom nastupio i Ženski pjevački zbor Augusta Šenoe iz Pečuha.

„Nema lepše kak malo Međimurje ...“

Od 30. lipnja do 2. srpnja u Jegerseku (Zalaegerszeg) u Seoskome muzeju „Göcsøj“, te u obližnjemu prekrasnom parku i na otvorenoj pozornici održavao se II. Međimurski festival. Šaroliki program, što ga je organizirala Udruga zalskih etnografa, započeo je govorom Endrea Gyimesija, jegersečkoga gradonačelnika. Za trajanja festivala posjetitelji su se upoznavali s narodnom baštinom Hrvata (iz matične domovine i Gradišća), Slovenaca i Mađara, pružajući njihovu duhovnu kulturu. Povodom trodnevne svečane manifestacije zainteresirani su mogli pogledati razne izložbe, kušati specijalitete pučke gastronomije. Za djecu je uređeno divno igralište na otvorenom. Na posebnoj izložbi prikazani su radovi hrvatskih, slovenskih i mađarskih obrtnika, te narodne nošnje, nakiti, ručni radovi pomurskih Hrvata.

Na otvorenoj pozornici predstavile su se folklorne skupine iz Hrvatske, Slovenije, Mađarske i iz austrijskoga Gradišća: varaždinski Folklorni ansambl, žiskovečki Tamburaški sastav Biseri Međimurja, gradišćanski harmonikaški, pečuški KUD Tanac, sumartonski Tamburaški sastav, Folklorna skupina Heiligenkreutz iz Austrije, i drugi. Unatoč oblačnu vremenu, u subotu je priredena i plesanica ispred pozornice. Mnogobrojna publika mogla je uvježbati i neke korake hrvatskih pučkih plesova.

Renata Božanović

Redni broj	Proizvođač	Sorta	Godina	Broj osvajačkih bodova	Priznanje
1.	Vinko Križanović	ovčji rep	2005.	18,66	zlatna
2.	Ivo Balazinač	ovčji rep	2005.	16,90	bronzana
3.	Anta Kovačević	ovčji rep	2005.	17,60	srebrna
4.	Jozo Tociu	ovčji rep	2005.	17,83	srebrna
5.	Ladislav Kovač	ovčji rep	2005.	18,25	srebrna
6.	Zeljko Hečimović	ovčji rep	2005.	18,56	zlatna
7.	Irene Čiča	ovčji rep	2005.	17,83	srebrna
8.	Ladislav Kovačević	ovčji rep	2004.	15,57	bronzana
9.	Obiteljska podrumarstvo Blaz	ovčji rep	2004.	18,70	zlatna
10.	Adem Kovačić	graševina	2005.	17,17	bronzana
11.	Ladislav Kovač	graševina	2005.	18,26	srebrna
12.	Tomás Filjóp	graševina	2005.	18,73	zlatna
13.	Hilko Neuperger	rajski rizling	2005.	17,9	srebrna
14.	Hilko Neuperger	kraljevina	2005.	18,13	srebrna
15.	Vinko Križanović	semillon	2005.	17,53	srebrna
16.	Ladislav Kovačević	rizling	2005.	17,13	bronzana
17.	Vinko Križanović	crna mješavina	2005.	17,07	bronzana

Mađarski džezisti oduševili Osječane

Izvršni glazbenici džezistskoga kvarteta Tonyja Lakatosa uza solističke dionice Agi Szaloki, oduševili su Osječane svojim koncertom održanim 3. srpnja, u okviru Osječkoga ljeta kulture. Za džezistski dio programa Osječkoga ljeta kulture zadužen je Nini Zubčeviću, koji je kazao za hrvatski tisak kako su upravo Mađari, kad je riječ o klasičnoj glazbi, na samome svjetskom vrhu. Mađari su svjetski priznati i u džezu, a ponajbolji su upravo Tony Lakatos te Benkó Dixieland Band i Quintet Csaba Dezső. Ove potonje Osječani imali su priliku poslušati 11. i 12. srpnja.

OSIJEK – Koncert pečuške Panonske filharmonije priređen je 1. srpnja u osječkome Hrvatskom narodnom kazalištu. Pečuški glazbenici na programu su imali skladbe Franza Liszta i „Seoske svadbe“ Károlya Goldmarka, predstavivši tako slušateljima glazbenu tradiciju u svadbenim običajima karpatskih naroda. Dirigent Zsolt Hamar najavio je dolazak Panonske filharmonije u Osijek i početkom 2007. godine. Panonska filharmonija sve je češći gost u Osijeku, što potvrđuju i dogovori o suradnji s osječkim HNK. Panonska filharmonija s više od stotinu glazbenika jedan je od najvećih mađarskih orkestrara, a kao što se zna, grad Pečuh će 2010. biti Europski grad kulture. Za tu prigodu planira se izgradnja moderne koncertne dvorane, a pečuški filharmonisti rade i na nizu koncerata naziva „Knjige“, inspiriranim književnim djelima koja su utjecala na glazbu.

KATOLJ – Od ustanova u tom selu djeluje seoski vrtić čija je ravnateljica gospođa Mucsi, koja za županijski list kaže kako vrtić dobro radi. Tako je i za nastupajuće razdoblje više od desetero djece tražilo upis u vrtić, stoga ne postoji opasnost od njegovog zatvaranja, ili da zbog maloga broja djece i visokih troškova održavanja seoska samouprava zatvori vrtić. U njemu se osim kuhanja obroka za djecu kuhaju i obroci za 14 starijih i socijalno ugroženih stanovnika sela.

Na dječjim ljetnim igrama u Donjem Vidovcu

Duga je već suradnja između fičehaske i donjovidovečke osnovne škole. Veza je uspostavljena nakon osamostaljenja fičehaske ustanove. Vidovečki su učenici više puta ljetovali na Balatonu s fičehaskom djecom. Bilo je i uzvratnih poziva na razne priredbe. Nekoliko puta je organizirana i razmjena učenika tijekom nastave, a više puta su priređeni izleti za mladež, razna natjecanja, maskenbal ... Vidovčani su pribivali i na natjecanjima Susreta hrvatskih pomorskih škola, kada je to bilo održano u Fičehazu.

Na sličnoj su priredbi Fičehasci sudjelovali u Donjem Vidovcu, 25. srpnja. „Dječje ljetne igre“ za međimurske škole započelo je priređivati kotoripsko Društvo žena 1998. g., od tada se svake godine priređuje u drugom naselju donjeg Međimurja. To su igre spretnosti, druženja, brzog razmišljanja.

Ovaj put su sudjelovale ekipe iz Svete Marije – „Mangići“, Kotoribe – „Korpići“, Donje Dubrave – „Dravići“, Donjeg Vidovca – „Bistrići“ i Fičehaza.

U svakoj je ekipi bilo deset natjecatelja i jedan voditelj koji pomaže natjecateljima i bodri ih. To su slične igre onima nazvanim „igra bez granica“, koje su se nekada mogle pratiti na televiziji. Ekipe su unaprijed znale kakvih će biti zadaća, pa su se mogle pripremiti. U „nogometnoj groznici“, koja je bila vrlo aktualna igra za vrijeme

nogometnoga prvenstva, trebalo je djevojku obući u nogometša, a dječaka u navijačicu, tako voditi loptu u slalomu. U igri „mladenci“ djevojka i dječak bili su povezani oko koljena i tako je trebalo prolaziti između stolaca. Posljednji par brzo je morao pojesti kolač: U kuglanju Fičehasci nisu se istaknuli, ali u igri „top dj“, gdje je trebalo pogodati izvodače pjesama, bili su najbolji.

Malo pokisli, ali vrlo veseli igrači nagrađeni su licitarskim srcima, medenjancima.

Najvještiji su bili domaćini „Bistrići“, drugo mjesto su dijelile ekipe iz Kotoribe, Svete Marije i Donje Dubrave, a treće je pripalo fičehaskoj. Oni još trebaju vježbati kako bi na sljedećim igrama uspjeli postići bolje mjesto.

Beta

Djeca iz Fičehaza i Vidovca na dječjim ljetnim igrama